

СТАНОВИЩЕ¹

от проф. д. н. Ивайло Христов Христов, УНСС

за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в научна област 3.5.
„Обществени комуникации и информационни науки“ („Медии и комуникации – журналистика“)

с дисертационен труд на тема: „ТРАНСФОРМАЦИИ НА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКОТО СЪДЪРЖАНИЕ В НОВОТО ИНФОРМАЦИОННО ПРОСТРАНСТВО“

представен от Евелина Радославова Андреева

редовен докторант в катедра „Комуникации и аудиовизуална продукция“ на Факултета по журналистика и масова комуникация, СУ „Св. Климент Охридски“

с научен ръководител: проф. д. ф. н. Милко Петров

I. Оценка на качествата на дисертационния текст

Актуалността на темата, избрана от докторантката Евелина Андреева е във всякакво съмнение. Тя кореспондира с променената медийна парадигма и масираното навлизане на дигиталните технологии в обществото. Разгръщането на новите комуникационни технологии на третата индустриална революция, започнало от 70-те години на ХХ век поставя медии в друг професионален контекст. Функцията им вече не свежда единствено до традиционното изискване да дават достоверна информация за събития, икономически и социални факти, но и да ги анализират обективно и да предлагат конструктивни решение на повдигнатите проблеми.

Дисертационният труд е с общ обем 375 страници, обединени в предговор, три глави, заключение, използвани източници и две приложения. В дисертацията са представени и четиринадесет фигури, обединени в „индекс на фигурите“ и две таблици, обозначени с „индекс на таблиците“, илюстриращи ключови елементи и настъпили трансформации в журналистическото съдържание. Научната разработка е изложена на 258 страници. В дисертацията са използвани 216 позовавания на библиографски източници – книги, научни публикации, световни и национални информационни агенции, онлайн издания, 14 академични трудове и закони и документи. Използвани са 86 източника на информация на български и английски език. В дисертационния труд има две Приложения, които съдържат проведена от

¹ Забележка: Текстът в курсив предлага опорни точки за оценка на изследователските резултати. Препоръчителен обем на становището – 2-3 стандартни страници

автора анкета със 100 респондента и реализирани 22 дълбочинни интервюта с влиятелни журналисти, собственици на медии, генерални директори на информационни агенции, създател на подкаст и университетски преподавател от „Кингс Колидж“, САЩ.

Водещата изследователска теза е, че в резултат на социалните промени и бързото развитие на информационните технологии в журналистическото съдържание настъпват множество трансформации, които надграждат, а в отделни части изцяло променят информационната среда. Тези трансформации засягат източниците и представянето на журналистическия текст, наратива и вида на съобщението, видоизменят жанровото изразяване, структурата, разпространението, авторското право, финансирането, функциите на журналистиката, работата в редакциите и ефекта на рецепцията.

Оттук и целите на дисертационния труд: Теоретичен обзор и анализ на спецификата на журналистическото съдържание; Изследване основните аспекти на трансформацията на комуникацията и последвалите от това промени в журналистическото съдържание; Откриване на примери от световната комуникационна среда, станали пионери в трансформациите на медийно съдържание; Идентифициране промените в информационната среда и медийното общуване; Провеждане на качествено изследване чрез дълбочинни интервюта с „opinion makers“ и „decision makers“ от българския и световен медиен бизнес; Провеждане на анкета със сто човека, която да идентифицира потребителските очаквания; На базата на резултатите от всички изложени задачи, очертаване на промените в бизнес моделите; Прогнозиране на тенденции за бъдещи трансформации и за развитието на медийната среда

Дисертацията на Евелина Андреева недвусмислено доказва възхода на дигиталните медии. Там по-трудно може да се налагат виждания и да се цензурира информация. Това обуславя обаче нуждата от медийната грамотност, която не се свежда единствено до пасивно потребление на медийните продукти, но и до активна употреба на медийните технологии, до способността съвременния човек да се ориентира в потоците от информация, да разпознава факти, лъжи и псевдоинтерпретации. В този смисъл целевата насоченост на работата е концептуална, с възможност да даде реални практически резултати. Все повече на дневен ред е необходимостта да се обединят институции, организации, бизнес, гражданско общество и чрез различни инициативи и кампании да се заостри вниманието към полагане на все по-

големи усилия за превръщане на дигиталния свят в по-безопасна и полезна на развитието на хората сфера. Особено за младите хора.

Дисертационният труд фокусира своето внимание върху елементите на комуникационната верига на Харолд Ласуел, въз основа на които разглежда големите промени в медиите, настъпили през последните две десетилетия. Към тях докторантката е прибавила начините за събиране на информация, авторите и техните аналози в лицето на любителите-информатори, обработката на събрания материал и неговото разпространение и накрая – ефектите от възприятието. Дисертационният труд разглежда и проблемите на авторското право в условия на възникваща робо-журналистика, а също и начините на финансиране в дигиталната медийна среда. Научните новости са свързани с изследването на комуникационния процес. Детайлно се разглеждат функциите на журналистиката, новите технологични жанрове и навлизането на иновациите, сближаването на позициите на маркетинга, рекламата и журналистиката и т.н. Нова тенденция е обединяването на връзките с обществеността с журналистиката и допускането на ПР-експертите до журналистическото съдържание; мултиплицирането на каналите на разпространение и промените в ефекта от получената информация. Прерастването на комуникационната верига на Ласуел в Комуникация 21, понятие, което обединява ролята на журналисти, специалисти по информационни технологии и правни съветници и създава модерните социални медии, възникнали в началото на 21 век.

Това е нещо, което поставя аудиторията пред нови предизвикателства. Какво имам предвид? При дигиталното четене и комуникация смисловото единство не е вече контекстът, т.е. книгата, статията, авторът, а текстът, приеман като подходящ фрагмент, разглеждан в самия себе си, който се разиграва с други фрагменти, за да образува един метатекст, който може да е без автор и без издател. В книгата или вестника аз владея това, което чета, понеже знам дали заслужава доверие, знам и социалното, и интелектуалното място на пусналия го в обръщение (автор, издател, издание и т.н.). Казано накратко в социалните мрежи влизам направо в едно съдържание, откъснато от всякакъв определител, дори пусналият го в обръщение не може да бъде идентифициран.

Трудът на Евелина Андреева не спестява и дефицитите на социалната мрежа. Животът и журналистическата практика доказва, че онлайн пространството може да наложи модели на поведение, които постепенно се превръщат в традиция, понякога нямаща нищо общо с изконните общочовешки идеали и норми на поведение. В днешното информационно общество онлайн медиите създадоха една паралелна, виртуална действителност, и нашето знание за

човека и света се свежда до познаването именно на тази действителност. По тази причина са особено важни посланията, отправени от тях: дали те служат за разпалване на човешките нагони, или за развитието на моралните добродетели. Днес онлайн медиите крият най-големият потенциален риск за манипулация, за несъзнателно от страна на публиката възприемане на майсторски поднесени клишета, модели, образци, водещи до унификация и масовизиране на мисленето. Интернет определя днес до голяма степен темите и тенденциите в общественото пространство; избира кои събития и личности да представи и в какъв вид. Оттук и въпросът за начина, по който този тип комуникация влияе върху традициите, ценностната система (включваща мироглед, морал, принципи, общочовешки добродетели), душевността и начина на живот на съвременния човек.

I

II. Приноси на дисертационното изследване

Темата на дисертационния труд показва, че той ще е полезен като ситуационен анализ и емпирично проучване на медийния пазар в световен мащаб в края на второто десетилетие от новия век. Както посочва Евелина Андреева съчетаването на теоретични и емпирични методи показват редица тенденции, които са полезни за собственици и издатели на медии. Научното изследване представя развитието на световния информационен бизнес през фокуса на информационните агенции, които са водещи медии и най-иновативни източници на информация. Авторката разграничава понятията социални медии и социални мрежи. В първото включва медии, които създават съдържание с помощта на гражданската журналистика, като агенция Сторифул и сайта OMyNews, а с второто визира социални мрежи като Fb, Tweeter, Ytube и други. Изследването на информация за start up медии, които комбинират възможностите на информационните технологии с коренно различната функция на аудиторията, която от пасивен наблюдател се превръща в пряк участник и създател на нова гражданска журналистика, експонирана в социалните медии. Всичко това дава възможност за формулиране на научно обосновани изводи за бъдещето на журналистическия бизнес и новият дигитален бизнес модел на медиите в световен мащаб.

Окроявайки корелацията „аз журналистика“ (традиционната журналистика) – „ние журналистика“ докторатката основателно посочва, че основен елемент в нея е отношението журналист-потребител (читател, слушател, зрител). В този аспект Евелина Андреева отбелязва, че „ние журналистиката“ е времето на уеб 2.0, което се характеризира с активното участие на потребителите при създаването на медийното съдържание, с раждането на социалните мрежи,

с появата на уикипедия. След стремителното развитие на уеб 2.0 все повече обикновени хора са въввлечени в процеса на подготовката и публикуването на необходимата им информация, което естествено въздейства на тяхното съзнание и поведение. Медийната аудитория престана да бъде пасивен и мълчалив събеседник, за да се превърне на равнище „съзнание” в своеобразен съучастник при създаването на информационното и публицистичното съдържание на средствата за масова комуникация”. Тежният проблем на „ние журналистиката” е, че тя функционира на практика без журналисти, но с активно присъствие на виртуалния човек, което по принцип е глобално следствие от замяната на Гутенберговата цивилизация с цивилизацията на образите и с дигиталната цивилизация. В този контекст си струва да припомним, че още през 1968 г. Маршъл Маклуън и Куентин Фиоре в книгата „Война и мир в глобалното село” предвиждат влиянието на модерните технологии за масова комуникация върху човешкия свят, опасността от т.нар. „самоампутация” на човешката природа, представяща изгубването на личностна идентификация в глобалния информационен свят. Отнесено към журналистиката този проблем е част от дебата за подмяната на традиционната журналистика с т.н. „ние журналистика”: „самоампутацията”, която журналистиката извършва спрямо себе си, която наистина е следствие от кардиналните технологични промени, характерни за дигиталното медийно битие, но този път родилата се нова журналистика, за съжаление, поне в началния си етап, принизи страховито своите критерии по отношение на обективност, професионализъм и морал

III. Бележки и препоръки

Ще си позволя да отправя две препоръки:

1. Дисертационният труд да бъде издаден в монография.
2. Би могло да се помисли и анализира бъдещето на новите медии в ситуация на пандемия. А именно: доколко са адекватни журналистическите рефлексии и доколко медиите нагнетяват и без това тягостната атмосфера.

IV. Публикации и участия в научни форуми

Докторантката е представила достатъчно на брой публикации (три на брой) и е изпълнила изискванията на правилника за условията и реда за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в СУ „Св. Климент Охридски“.

V. Заключение

Впечатлението ми от текста на Евелина Андреева е положително, тъй като за публична защита е предложена дисертация, която е написана задълбочено и аргументирано. Вземайки под внимание съвременното звучене на този труд, изследователската воля и ангажираност на докторантката, предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Евелина Радославова Андреева за нейната дисертация на тема „ТРАНСФОРМАЦИИ НА ЖУРНАЛИСТИЧЕСКОТО СЪДЪРЖАНИЕ В НОВОТО ИНФОРМАЦИОННО ПРОСТРАНСТВО“ в професионално направление „Обществени комуникации и информационни науки“.

Дата: 10. 11. 2021 г.

Рецензент: проф. д. н. Ивайло Христов